

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Васильєв К. К., д-р мед. наук;
Власенко В. М., канд. іст. наук;
Дегтярьов С. І., канд. іст. наук;
Звагельський В. Б., канд. філол. наук;
Клименко В. А., канд. іст. наук;
Куліш А. М., д-р юрид. наук;
Лобко Н. В., канд. іст. наук;
Нестеренко В. А., канд. іст. наук

Видання рекомендовано до друку рішенням вченої ради юридичного факультету Сумського державного університету (протокол № 9 від 26.06.2013 р.)

Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи : зб. матер. II Всеукр. наук.-практ. конф., м. Суми, 21 травня 2013 р. / за заг. ред. В. А. Нестеренка. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – 116 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів та молодих вчених ВНЗ України, виголошені в рамках II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи» (Посвідчення УкрІНТЕІ № 100 від 21 лютого 2013 р.), присвячені актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

МІСЦЕ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ УРСР В ЕВАКУАЦІЙНИХ ЗАХОДАХ РЕСПУБЛІКИ В РОКИ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ НА СТОРІНКАХ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Одним із факторів, який забезпечив перемогу Радянського Союзу в ході Великої Вітчизняної війни над нацистською Німеччиною, стала евакуація промислових і людських ресурсів на Схід СРСР, яка була складовою частиною військової перебудови народного господарства на воєнний лад. Вимушене перебазування в глиб країни людей, підприємств, матеріальних цінностей, продовольства, запасів стратегічної сировини і багато іншого з зони бойових дій явище не нове, але таких масштабів які були застосовані під час цієї війни ніколи раніше не спостерігалось.

Історіографія процесу евакуації та участі в ній державних органів періоду Великої Вітчизняної війни, як і історіографія всієї війни, пройшла ряд етапів.

Протягом першого етапу, який включив в себе війну та перше повоєнне десятиріччя відбулися перші кроки в розробці цього питання і почало формуватися коло проблем, які склали таку велику і багатогранну наукову проблему як заходи і вклад Української Радянської республіки, зокрема її державних органів, в евакуаційні процеси держави. Перший етап становлення історіографії війни являв собою, перш за все, процес накопичення документів і матеріалів з цього питання та перші спроби систематизації та вивчення даних про організацію, процес перебазування та відновлення діяльності евакуйованих підприємств на Сході країни.

Другий етап досліджень даної проблеми розпочався з другої половини 50-х рр. і тривав до першої половини 80-х рр. В цей період значно ширше в монографічній літературі [1; 3; 4; 10; 11; 14; 19], спеціальних збірниках статей і матеріалів [2; 5; 12; 13; 16; 18; 23] і узагальнюючих працях по Великій Вітчизняній війні [9; 22] розкриваються питання та наводяться приклади участі державних органів влади та державного управління в процесах евакуації матеріальних та людських ресурсів з України, для чого автори активно залучають данні з різних архівів. Вченими введено в обіг великий масив нових документів і матеріалів.

Значний обсяг інформації про участь державних органів влади в евакуаційних заходах Української РСР на початку Великої Вітчизняної війни можна знайти на сторінках робіт фахівців з юридичних наук, зокрема з історії держави та права [6; 15; 17; 20; 21]. Дослідники показали які зміни відбулися на початку війни в структурі та функціях державних органів влади, як вони перебудували свої форми і методи роботи у відповідності з потребами війни. Ними зроблені висновки, що державні органи влади приймали активну участь в організації перебезування виробничих потужностей та людей в глибокий тил держави. Але на жаль, участь державних органів влади в перебезуванні в східні регіони країни висвітлена в цих творах дуже слабо порівняно з іншими питаннями діяльності цих органів в ході війни. Авторами більша увага приділяється діяльності вищих державних та спеціально створених надзвичайних органів влади та управління, а дії місцевих органів народовладдя з організації та проведення евакуації практично не показуються на сторінках досліджень.

Третій етап (друга половина 80-их рр. і по сьогоднішній день) який припадає на період «гласності» і роки Незалежності України дав змогу дослідникам використавши раніше закриті або маловідомі архівні документи і матеріали під новим кутом розглянути процес евакуації в східні регіони держави і участь в цьому процесі державних органів влади.

Діяльність Рад депутатів трудящих Української РСР в роки Великої Вітчизняної війни знайшла своє відображення на сторінках досліджень Ю.І.Зінченка [7; 8]. Автором показані конкретні приклади роботи місцевих Рад по організації евакуації промислового устаткування, переміщення людських контингентів, евакуації колгоспної майна та худоби. Монографія Ю.І.Зінченка виявилася першим та поки що єдиним спеціалізованим дослідженням присвяченим діяльності Рад депутатів трудящих Української РСР в роки Великої Вітчизняної війни.

Взагалі проблема евакуації та участі в ній державних органів влади та державного управління в роки Великої Вітчизняної війни за останні двадцять років майже не вивчалася, а тому потребує подальших досліджень істориками та фахівцями з історії держави та права з використанням сучасної джерельної бази та рівня розвитку сучасної історичної науки.

1. Буцько Н.А. Подвиг Донбасса (Трудовой и боевой героизм трудящихся Донбасса в первый период Великой Отечественной войны) / Н.А.Буцько, М.А.Мартишевский – К.: Вища школа, 1975. – 159 с.

2. Гагаєв М.В. Вклад трудящих Полтавщини у перемогу над фашистською Німеччиною / М.В.Гагаєв // Укр. іст. журнал. – 1972. – №6. – С.90-95.

3. *Данилюк М.З.* Натхненна праця в ім'я перемоги (Комуністична партія України – натхненник і організатор трудових подвигів українського народу в роки Великої Вітчизняної війни) / М.З.Данилюк – К.: Видавництво Київського університету, 1970. – 167 с.
4. *Данилюк М.З.* На службі фронту і тилу / М.З.Данилюк, М.І.Панчук – К.: Політвидав України, 1974. – 112 с.
5. *Денисенко П.І.* Вклад українського народу в перемогу над фашистською Німеччиною / П.І.Денисенко // Укр. іст. журнал. – 1970. – №5. – С.24-32.
6. *Зайцев Л.А.* Ради республіки у Великій Вітчизняній війні / Л.А.Зайцев // Радянське право. – 1985. – №5. – С.3-12.
7. *Зинченко Ю.И.* Советы депутатов трудящихся Украинской ССР в годы Великой Отечественной войны 1941-1945 / Ю.И.Зинченко. – К.: Наукова думка, 1989. – 128 с.
8. *Зінченко Ю.І.* Деякі питання діяльності місцевих Рад депутатів трудящих Української РСР у червні 1941 – липні 1942 рр. / Ю.І.Зінченко // Укр. іст. журнал. – 1985. – №5. – С.90-97.
9. История Украинской ССР. В 10 т.: Т.8. Украинская ССР в Великой Отечественной войне Советского Союза (1941-1945) // Ред. кол.: В.И.Клоков (отв. ред.), П.А.Жилин, В.С.Коваль и др. – К.: Наукова думка, 1984. – 639 с.
10. *Коваль М.В.* Все – для перемоги. Подвиг трудящих України у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр. / М.В.Коваль – К.: Наукова думка, 1970. – 195 с.
11. *Коваль М.В.* Общественно-политическая деятельность трудящихся Украинской ССР в период Великой Отечественной войны / М.В.Коваль – К., 1977. – 264 с.
12. *Коваль М.В.* Перебазування продуктивних сил УРСР на Схід Радянської країни (1941-1942 рр.) / М.В.Коваль // Укр. іст. журнал. – 1970. – №2. – С.19-26.
13. *Коваль М.В.* Ради депутатів трудящих Української РСР в роки Великої Вітчизняної війни / М.В.Коваль // Укр. іст. журнал. – 1973. – №12. – С.3-15.
14. *Лаута С.П.* Колгоспне селянство Радянської України в роки Великої Вітчизняної війни / С.П.Лаута. – К.: Видавництво Київського університету, 1965. – 207 с.
15. *Мрига В.* Українська Радянська держава у Великій Вітчизняній війні / В.Мрига // Радянське право. – 1970. – №5. – С.7-12.
16. *Погребінський М.Б.* Евакуація матеріальних ресурсів сільського господарства Української РСР на початку Великої Вітчизняної війни / М.Б.Погребінський // Укр. іст. журнал. – 1959. – №3. – С.62-72.
17. *Рогожин А.И.* Местные Советы Украины в годы Великой Отечественной войны / А.И.Рогожин, Л.А.Зайцев // Советское государство и право. – 1985. – №4. – С.46-53.
18. *Саженик С.Н.* Героїчний подвиг робітників України під час евакуації промисловості на Схід (1941-1942 рр.) / С.Н.Саженик, В.М.Мазило // Вісник КДУ. Серія історія. – К., 1968. – №10. – С.66-76.
19. *Супруненко Н.И.* Украина в Великой Отечественной войне Советского Союза (1941-1945 гг.) / Н.И. Супруненко – К.: Госполитиздат УССР, 1956. – 472 с.
20. *Терлецький В.М.* Ради – органи народовладдя / В.М.Терлецький // Радянське право. – 1967. – №12. – С.30-35.
21. *Терлецький В.М.* Ради депутатів трудящих Української РСР в період завершення будівництва соціалізму (1938-1958 рр.) / В.М.Терлецький – К.: Наукова думка., 1966. – 377 с.
22. Украинская ССР в Великой Отечественной войне Советского Союза 1941-1945 гг. : в 3-х томах.– К.: Политиздат Украины, 1975.
23. *Чеканюк А.Т.* Героїчний подвиг українського народу у Великій Вітчизняній війні (1941-1945 рр.) / А.Т.Чеканюк, М.О.Буцько // Укр. іст. журнал. – 1965. – №5. – С.3-16.